

3. JAKSO – IHMISSUHTEET

Suvaitsevaisuus, auttavaisuus, avarakatseisuus, solidaarisuus

Tämän jakson keskeinen teema on yhteistyö ja yhteistoiminnallisuuden opettelu; ”Sinä olet ok ja Me olemme ok”. Siinä missä kakkosjakso keskittyi sisäisiin rajoihin, kolmannen jakson ideana on tarjota lapselle kokemuksia ulkoisista rajoista. Tässä jaksossa opetellaan:

- kunnioittamaan toisten rajoja
- ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisuutta yhteisössä
 - rakentamaan myönteistä eetosta ryhmään
- harjoittelemaan solidaarisuutta ja kompromissien tekoa
- vähentämään epäonnistumisen pelkoa ja lisäämään rohkeutta yrittää
 - tunnistamaan väkivaltaa ja puuttumaan kiusaamiseen
 - huolehtimaan kavereista

Työt tehdään kahden tai useamman lapsen ryhmissä. Ryhmiä vaihdellaan niin että lapset saavat kokemuksia työskentelystä eri sukupuolien, eri kansalaisuuksien, erilaisten oppijoiden ja eri ikäisten kanssa.

Kiusaamissisällöt sopivat tähän jaksoon, sillä toista kunnioittavat ihmissuhteet ovat jakson keskiössä. Lasten taitoa solmia läheisiä ystävyyssuhteita tulee kehittää, samoin kuin tarjota heille mahdollisuutta nähdä itsensä mukavina ja ystävällisinä.

Opettajan on tärkeää reagoida nopeasti huomattessaan lasten sanovan negatiivisia asioita itsestään tai toisista tai jos jotain negatiivista tapahtuu. Sen sijaan, että kysytään: ”Mitä tapahtui ja kuka aloitti?”, kysytäänkin: ”Mitä voidaan tehdä asian korjaamiseksi?” tai sanotaan sellaisia asioita kuten: ”Yritetään löytää tilanteesta jotain hyvää” tai ”Parempi onni ensi kerralla!”. Näin toimimalla minimoimme huomion antamisen pieleen menneelle asialle ja kohdistamme huomion siihen, mitä seuraavalla kerralla voidaan tehdä toisin.

1. Toisten rajojen kunnioittaminen

- a. Se, mitä jotkut pitävät kiusoittelemisena, voi toisesta tuntua kiusaamiselta. Se, jonka täytyy asettaa rajat, on se, joka on toiminnan n kohteena. Lasten opettaminen kunnioittamaan toisten rajoja leikkimällä ”Stop” –leikkiä voi olla hyvä keino tämän harjoitteluun.
- b. Myös ei-fyysiseen väkivaltaan on tärkeää puuttua. On myös huomattava, että väkivalta voi normalisoitua niin tavalliseksi käyttäytymiseksi (esim. homottelu, huorittelu tms.) ettei sitä enää mielletä väkivallaksi. Sen kysyminen, miltä lapsista tuntuu ja

kysymällä samaa myös vanhemmilta, ovat hyviä keinoja huomata väärinkohtelua ja pohtia keinoja siihen puuttumiseksi. Tässä voi käyttää apuna myös Allieksessa kehitettyä "Kainalokyselyä" tai sosiogrammeja, ilmapiirikyselyitä tms.

- c. Näissä tapauksissa riittää usein opettaa lapset sanomaan suoraan mitä he haluavat sen sijaan että he kertoisivat mitä he eivät halua tapahtuvan. Jos lapsi sanoo ryhmälle lapsia "Te ette anna minun osallistua leikkiin.", voimme ohjata lasta kysymään suoraan, voiko hän osallistua leikkiin.

2. Ymmärtää ja kunnioittaa monenlaisuutta yhteisössä

- a. Yksinkertaisinta on huomata mitä ympärillä tapahtuu ja selittää lapsille tätä. Kaikki lapset ja perheet eivät ole samanlaisia ja se antaa hyvän pohjan keskustelulle. Esimerkiksi erialisia kulttuurisia tapoja voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, mikä merkitys niillä on.
- b. Samalla on tärkeä ymmärtää oman yhteisön toimintatapoja ja kunnioittaa yhteisöään. On hyvä istua ympyrässä, niin että voidaan katsoa toisia silmiin ja selittää, että se miten jokainen toimii, vaikuttaa tähän pieneenkin yhteisöön. Niinpä se, miten kohtelemme toisiamme, tavaroitamme ja vaatteitamme vaikuttaa muiden ja omaan viihtyvyyteen.

3. Yhteisölle antaminen

- a. Kaikenlaiset projektit, jotka tähtäävät vastuun ottamiseen yhteisöstä, kehittävät vastuuntuntoa. Varainkeräys hyväntekeväisyyteen, laulaminen vanhuksille, tervehdysten lähettäminen muihin maihin, comeniusprojektit, kummilapsi kehitysmaassa tms. lisäävät tietoisuutta ja tunnetta siitä, että kuulumme myös laajempaan yhteisöön. Keskustelemalla näistä projekteista laajemmassa kontekstissa on hyvä tapa lisätä positiivista asennetta näitä kysymyksiä kohtaan. Miksi on hyvä tehdä toisia onnelliseksi? Miksi tuntuu hyvältä kun on mukava toiselle? Tuntuuko toisista hyvältä kun he tekevät meidät onnelliseksi? Miksi? Haluavatko ne, joita me olemme tehneet iloiseksi tehdä saman meille jos he van pystyvät?

4. Positiivisen ryhmäkuvan luominen

- a. Tehdään ryhmän oma laulu, loru tai vaikkapa tervehtimistapa, joka on tälle ryhmälle erityinen. Tämä luo osaltaan yhteenkuuluvuudentunnetta.

- b. Lähetetään lämpimiä ajatuksia sairaana oleville ryhmän jäsenille. Tällä tavalla välitetään lapsille viesti, että jokainen ryhmän jäsen on tärkeä ja että kaipaamme häntä jos hän ei ole paikalla.
- c. Luottamusharjoitukset, esim. "sokean taluttaminen", luottamuspukki (Osanottajat kahdessa rivissä penkin edessä. Parit ottavat toisiaan kiinni ranteista niin että ote varmasti pitää. Pareista muodostuvan jonon tulee olla väh. 2 m. pitkä. Henkilöt menevät vuorotellen penkille ja kaatuvat vartalo jäykkänä taaksepän selkä edellä ryhmän käsivarsille. Ohjaaja pyytää kaatujaa huutamaan kovalla äänellä: Onko ryhmä valmis? ja ryhmä vastaa: Ryhmä on valmis.)

ks. esim. Ryhmä liikkeelle -kirja

5. Konsensusta ja solidaarisuutta kehittävät projektit

** Draamaharjoitukset, yhdessä laulaminen, yhteistoiminnalliset toimintatavat ja yhteisen vastuun kantaminen jostain asiasta kannustavat lasta yrittämään parhaansa. Korostamalla positiivista kommunikaatiota lasten välillä heidän kykynsä reagoida positiivisesti toisiinsa vahvistuu.*

** harjoitellaan esitys muille lapsille tai vanhemmille esitettäväksi*

** ryhmätyöt, projektit, ryhmäyttävät harjoitukset*

** esim. ryhmä rakentaa mahdollisimman korkean tornin pilleistä ja nuppineuloista tai tulitikuista*

** ryhmä rakentaa sanomalehdistä ja maalarinteipistä majan, johon kaikkien on mahdollista. Aikaa 30 min. Kysymyksiä: Millainen maja oli aikomus rakentaa? Kuinka hyvin onnistui? Mikä majan rakentamisessa oli tärkeää? Mahtuivatko kaikki majaan? Miten ryhmähenki kehittyi rakentamisen aikana?*

** pystytetään telttä tai kasataan pöytä*

- a. Harjoitellaan toisen asemaan asettumista. „Miltä Mikasta tuntuu kävellä kotiin yksin pimeässä? Miksi hänestä tuntuu siltä? Entä jos Mikan äiti kävelisi kotiin yövuorosta, tuntuisiko äidistä samalta?“

- b. Rakentavassa viestinnässä tarvittavia taitoja

** Kuuntelu ja havaitseminen: tulee ymmärtää puhujan tarkoitus ja hallita palautteen antamisen taito*

** Osallistumisen taito: tulee kannustaa ja innostaa sekä olla itse innostunut ja panostaa ryhmään*

** Vastaanottamisen taito: tulee kuulla toisten mielipiteitä ja ottaa ne vastaan oman roolinsa mukaisesti*

** Rakentamisen taito: tulee olla taito ottaa puheenvuoro ja pitää siitä kiinni, taito keskeyttää puhuja tavoitteen häiriytymättä sekä kyky antaa tilaa muiden puheenvuoroille*

** Suhteiden hoitamisen tahto: tulee osata ilmaista tunteitaan ja tunnistaa mielipide-eroj*

6. Vähennetään virheiden tekemisen pelkoa

- a. Harjoitellaan virheiden tekemistä- tehdään jotain, mikä ei voi onnistua; esim. koitetaan juosta tuulta nopeammin tai hyppäämään mahdottoman esteen yli.

7. Opettaja voi näyttää mallia –jos lapsi läikyttää vahingossa maitoa, opettaja läikyttää omaansa. Lapset oppivat, että pienet virheet kuuluvat elämään eikä niistä tarvitse stressata.

8. Keskustellaan rehellisesti kiusaamisesta

- a. Keskustelun tulisi perustua toimintaa indikoiviin sanoihin. Se viittaa siihen, että lasten tulisi ymmärtää tekevänsä jotain mitä he voivat myös muuttaa. Lapset ovat vastuussa omasta toiminnastaan ja käyttäytymisestään ja oppivat, että voivat muuttaa niitä ja sanoja joita käytetään.

9. Tarkastellaan lauseita, jotka sisältävät negatiivisen viestin ja muutetaan se positiiviseksi. vrt. älä kiusaa-> otan kaikki leikkiin tai hyväksyn toisen sellaisena kuin tämä on.

10. Ystävistä huolehtiminen

- a. nuorempien lasten auttaminen esim. pukemisessa ulos mennessä antaa lapsille mahdollisuuden olla mallina pienemmille sekä antaa tunteen siitä, että on tärkeä.
- b. Leikitään leikkejä, missä lapsilla on mahdollisuus harjoitella itkevän ystävän lohduttamista tai auttaa jotakuta, jota kiusataan.

Jakso 3 – Kohteliaisuudet ja rohkaisut

Tehokkain tapa auttaa lasta oppimaan on antaa myönteistä palautetta asioissa, missä lapsi tarvitsee vielä harjoitusta. Tässä ideoita lapsen kannustamiseen 3.kauden aikana.

Suvaitsevaisuus – Huomaan että otat toisten näkökulman huomioon.

Auttavaisuus – Mukava nähdä, että autat muita/autatte toisianne.

Avarakatseisuus – Huomaan, että katsot asiaa monesta näkökulmasta.

Solidaarisuus – Osaatte toimia hienosti yhdessä!

Yhteistoiminnalliset työtävät eivät aina takaa syrjäytymisen ennaltaehkäisemistä tai loppumista. Ne oppilaat, jotka jättävät osallistumatta koko luokan keskusteluun, tekevät usein niin myös pienryhmissä, ellei siihen kiinnitetä huomiota. Opettajan tuleekin ymmärtää, että ryhmätyöt eivät sellaisenaan tuota hyviä oppimistuloksia ja oppimisilmapiiriä, vaan niidenkin kanssa tulee ottaa huomioon konteksti ja tilannekohtaisuus. Paras keino erityisesti hiljaisten ja arkojen oppilaiden huomioimiseen saattaakin olla erilaisten opettamistapojen vaihtelu oppimistyyliä huomioiden - tämä on toki muutenkin tarpeen, sillä kaikki eivät opi samalla tavalla, samojen oppimistyylien kautta. Opettajan tulee kuitenkin ainakin ajoittain olla ohjaavassa roolissa opettamisen tilaan: hänen tulee kuunnella, tarkkailla ja tukea oppilaitaan. Yhteistoiminta ja ryhmätöiden järjestely vaativat enemmän suunnittelua kuin perinteinen opetus, mutta niiden kautta opettajalla on parempi mahdollisuus havainnoida oppilaitaan ja keskittyä sellaisiin oppilaisiin, jotka tarvitsevat enemmän apua. Yhteisöllisyyteen panostava toiminta auttaa myös havaitsemaan erinäisiä ongelmia, kiusaamista, koulupelkoa.

Normaaliuden määrittely on kulttuuri- ja kontekstisidonnaista, minkä vuoksi kouluympäristössä yhdenmukainen normaaliuden tavoite tulisi unohtaa ja jokaista lasta tulisi kunnioittaa tämän oman erityisyytensä vuoksi. Jos lapsen erilaisuus hämmentää tai ärsyttää jotakuta toista, asia tulisi nostaa esiin kotona ja/tai koulussa. Keskustelun kautta korostetaan jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta, vähennetään vihamielisyyttä ja pahaa mieltä sekä lisätään ymmärrystä. Kouluympäristössä ryhmätyöskentelyllä ja yhteistoiminnallisuudella vähennetään myös erilaisuudesta mahdollisesti aiheutuvia ongelmia ja konflikteja: oppilaiden tulee kokea tulevansa hyväksytyksi erilaisissa ryhmissä omista heikkouksistaan huolimatta.

Kouluissa esiintyy monenlaista erilaisuutta, esimerkiksi tietotaitotasolla mutta myös temperamentin ja ajatusmaailman suhteen. Usein erilaisuus nostetaan eron tekemisen merkiksi. Opettajan ja kasvattajan on helppoa ymmärtää lasta, joka on temperamentiltaan ja oppimis- sekä ajattelutyyliältään samanlainen hänen itsensä kanssa, mutta hänen tulee silti muistaa ottaa huomioon kaikki lapset, heidän eriävyyksistään huolimatta. Erilaisten opetustyylien ja oppimistyylien esiintuominen ja käyttöönotto paitsi auttaa lapsia oppimaan, myös lisää heidän keskinäistä

suvaitsevaisuuttaan ja ymmärrystään. Opettaja toimii oppilaille roolimallina siitä, miten erilaisuuteen tulee suhtautua.

Keskeisiä aktiviteetteja ja materiaaleja:

* Värikkäät oppilaamme

* KiVa-koulu –ohjelman harjoitukset

* Lasten oikeuksien julistus ja siihen liittyvä materiaali * <http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus> * http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus * <http://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet-opetussuunnitelmissa> * <http://www.unicef.fi/oppimateriaalit-dokumentit> - erilaisia visuaalisia matskuja, esim. lastenoikeusartikkelit animoituina

* Turvataitoja lapsille –materiaali

* Askeleittain

* Friends

* harjoitellaan tunnistamaan ja kunnioittamaan omia ja toisten henkilökohtaisia rajoja

Harjoituksia:

* Toisen tilan kunnioittaminen: Ollaan pareittain vastakkain noin viiden metrin päässä toisista. Toinen parista lähtee kävelemään hitaasti toista kohti. Toinen pyrkii kehon kielellä viestittämään mahdollisimman vähin liikkein toiselle, missä kulkeen hänen oma alueensa, mukavuusrajan, jota toisen ei tule ilman lupaa ylittää. Samaa voidaan kokeilla myös silmät sidottuna lähestyjältä.

HUOM! Tehtävä on hyvä tehdä useamman kanssa, koska etäisyydet ovat jokaisen kanssa erilaisia.

Tehtävä puretaan yhdessä koko luokan kesken tai pienissä ryhmissä. Vastauksia voi etsiä mm. seuraaviin kysymyksiin:

* Miltä leikki tuntui?

* Mitä ajatuksia leikki herätti?

* Oliko eri ihmisillä erilaiset etäisyystarpeet?

* Pääsitkö jonkun ihmisen lähemmäksi kuin toisen? Miksi?

* Olisitko voinut kuvitella meneväsi vielä lähemmäksi jotakuta toista kuin tämä päästi sinut?

* Yksi lapsista seisoo matkan päässä muista. Muut lähtevät kulkemaan seisoojaa kohden, joka kutsuu sanallisesti toisia luokseen, mutta alkaa jossain vaiheessa ilmaista kehon kielellä päinvastaista. Katsotaan, missä muista alkaa tuntua siltä, että ollaan mukavuusrajalta.

* muita yhteistoiminnallisia työmuotoja

Ennakkoluulojen ja kiusaamisen on todettu johtuvan osittain vääristä tiedoista. Tieto on tärkeää, mutta

irrallinen faktatiedon jakaminen ei riitä. Tietämistä ja oppimista ei voi tarkastella irrallaan tahdosta, motiiveista ja tarkoitusperistä. Koska ihmisen asenteet ovat tiedollis-emotionaalisia kokonaisuuksia, virikemateriaalissa keskeisellä sijalla ovat tunteiden ja yhteisyyden kokemisen mahdollistavat harjoitukset ja

leikit. Yhteistoiminnallinen oppiminen ja toiminnalliset menetelmät vähentävät ”me ja nuo toiset” -ajattelua ja hälventävät ennakkoluuloja. Ihmisessä vaikuttaa luontaisesti yhteistoiminnallinen, hyvántahtoinen

ja epäitsekkäs tunne, joka mahdollistaa toisen asemaan asettumisen ja hänen ajatustensa ja tunteidensa

jakamisen.

Tärkeää on puuttuminen leimaaviin, stereotyyppisiin ja loukkaaviin huomautuksiin. Seuraavassa muutamia

ehdotuksia siihen, miten voit puuttua halventaviin huomautuksiin:

- ◆ Ovatko kaikki sellaisia?
- ◆ Mistä tiedät, että näin on? Kuka kertoi, mistä luit, näit?
- ◆ Onko asiaa tutkittu?
- ◆ Kuka väitti sellaista ja miksi?

* toimitaan hyvien tapojen mukaisesti

* sosiaalisen positiivisuuden harjoitteita

o annetaan ja vastaanotetaan positiivista palautetta (esim. Ilo -laatikko, keuhukukkanen, sanotaan toisille hyviä asioita kyseisestä henkilöstä),

* monikulttuurisuustematiikka; erilaisuus, samanlaisuus, monenlaisuus: Vaikka olemme monenlaisia, olemme kaikki samanarvoisia.

Keskustelunaiheita

◆ Mikä on mielestäsi tärkein erilaisuutta aiheuttava tekijä? Ikä? Sukupuoli? Ajatusmaailma? Sairaus?

Asuinpaikka? Koulutus?

◆ Mistä asioista ajattelet eri tavalla ollessasi yksin tai ryhmässä?

◆ Millaista erilaisuutta on maailmassasi? Oletko tekemisissä eri-ikäisten ihmisten kanssa? Missä? Onko

ystäväpiirissäsi eri kansalaisuuksia olevia henkilöitä? Entä eri tavalla vammautuneita henkilöitä?

◆ Voitko kuvitella itseäsi erilaisena? Jos muuttaisit maahan, jossa olisit lähes ainoa suomalainen, millaista

suhtautumista toivoisit?

o monenlaiset sukupuoli ja seksuaalisuudet

o moninaisuus koulussa (sukupuolinormatiivisuus, heteronormatiivisuus, sukupuolisensitiivisyys) -

http://www.seta.fi/doc/koulutusosio/Moninaisuus_mahtuu_kouluun.pdf

o hyväksymekö monenlaisia tapoja olla tyttö/poika/jotain muuta?

Tehtävä: Pienryhmäkeskusteluna tai keskusteluna koko luokan kesken

* Jaetaan luokka pienryhmiin, joista jokainen saa yhden tapauksen pohdittavakseen.

* Ryhmät pohtivat, mikä tapauksessa on ongelma ja miten sen voisi ratkaista.

* Ratkaisut kootaan taululle otsikon ONGELMIA? – RATKAISUJA? alle.

Tapausesimerkkejä:

Esim. 1. Mikkoa aletaan nimitellä ja kiusata, koska hän harrastaa vapaa-ajallaan ahkerasti balettia.

* Saako poika harrastaa balettia?

* Miksi muut kiinnittävät huomiota Mikon harrastukseen?

* Onko olemassa ”tyttöjen harrastuksia” ja ”poikien harrastuksia”?

* Perustele vastauksesi

* Mitä Mikko voisi tehdä?

Esim. 2. Miikaa pelottaa olla kaveri saman luokan Mian kanssa, koska hän on kuullut muiden ääneen arvostelevan Mian ”liian tavallista ja mautonta” vaatetusta ja ulkonäköä. Niinpä Miika katsoo parhaaksi, ettei hän juttele Mialle mitään eikä ota Miaan mitään kontaktia.

* Onko muilla oikeutta arvostella Mian vaatetusta ja ulkonäköä?

* Miksi?

* Miten Miika toimii tilanteessa?

* Mitä Miika voisi tehdä?

o monenlaiset perheet, lasten kokemuksia

o sateenkaariperheistä kouluissa/päiväkodeissa:

http://www.seta.fi/rainbow/pdf/sk_packet.pdf

o seksuaalioikeudet - <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=seksuaalioikeudet> (ei välttämättä pienten lasten juttu)

o vammaisuus, erityisen tuen tarve: puhutaan erilaisista tuen tarpeista ja pohditaan omia tuen tarpeita ja vahvuuksia sekä sitä, miten me kaikki voimme tukea toisiamme niiden taitojen harjoittelussa, joissa toinen tarvitsee tukea.

o erilaiset etnisyydet

o tutkitaan sitä, mitkä tekijät yhdistävät ihmisiä, ja mitkä aiheuttavat heidän välilleen eroja niin että jotkut jäävät ulkopuolelle è mitä voitaisiin tehdä

* pohditaan, piirretään, kirjoitetaan, maalataan tai leikataan kuvia asioista, joilla omassa ryhmässä voi saada suosiota (näkyväksi tekeminen). Onko tässä eroja tyttöjen ja poikien välillä? Miksi? Millaisilla asioilla haluamme, että ryhmässä saisi suosiota ja kunnioitusta? Miten ryhmässä käytetään valtaa? Voiko esimerkiksi pukeutua niin kuin haluaa, ilman että tulee väheksytyksi? Miten voimme edistää rakentavan vallan käyttöä pelkovallan sijasta?

* Yhdessä pohditaan väkivallatonta vaikuttamista ja sitä miten lapset kohtaavat arjessaan tilanteita, missä ihmisiä asemoidaan eriarvoisiksi. Onko syrjintää välillä vaikea tunnistaa ja huomata?

* voidaan kokeilla, miltä tuntuu olla ilman näkö- tai kuuloaistia; jos saadaan esim. pyörätuoli lainaan, kokeillaan miltä tuntuu olla liikuntarajoitteinen. (PopLi:lla on tähän tarkoitukseen oppituntisetti).

* Kokeillaan, miltä tuntuu tulla syrjityksi/suosituksi esim. silmien värin perusteella

* Esim. Rosa Parks –draama (Rosa Parks on tunnettu 1. joulukuuta 1955 tapahtuneesta pidätyksestä, kun hän kieltäytyi antamasta paikkaansa bussissa valkoiselle miehelle Montgomeryssa, Alabamassa. Hänet pidätettiin ja tuomittiin häiriökäyttäytymisestä. Kun Parks valittiin tuomiosta, Yhdysvaltain korkein oikeus viimein teki tuomion, joka julisti bussipalveluissa tapahtuvan rotuerottelun perustuslain vastaiseksi. Martin Luther King käytti Parksia saamaa tuomiota nostaakseen vuoden

mittaisen bussiboikotin Montgomeryssä. Tapaus myös auttoi järjestämään muita rotuerottelun vastaisia protestejä.) Näytellään yhdessä bussimatkestajia. Yksi on kuljettaja, yksi Rosa ja yksi valkoinen mies, joka pyytää Rosaa antamaan paikkansa hänelle. Yksi on pidätyksen suorittava poliisi. Muut matkestajat voivat valita roolinsa itse ja miettiä roolihahmonsa suhtautumistavan tilanteeseen.

o Rauhanliiton materiaali 1.-3. luokkalaisille:

<http://www.rauhanliitto.fi/rauhankoulu/rauhankoulu/draamatarinat-eli-toimintapaivien-sisallot/1-3-luokkalaisille>

* Ruma ankanpoikanen

* Eräänä päivänä tuuli tuo ankaäidin pesään oudon munan. Munista kuoriutuvat poikaset, joista yksi on erilainen. Tämä erilaisuus aiheuttaa muussa poikueessa hämmennystä ja kiusaamista. Tilanne kärjistyy, eikä ratkea ilman osallistujien apua.

* Ruma ankanpoikanen perustuu H.C. Andersenin klassikkosatuun. Tarkoituksena on käsitellä etäännytetysti kiusaamista ja erilaisuuden hyväksymistä. Keskiössä ovat päähenkilön lisäksi kiusaavat sisarukset. Tarinassa päästään tutustumaan kiusatun ja kiusaajien tuntoihin. Lopuksi osallistujat keksivät vaihtoehtoisia ratkaisuja ankkaperheen tilanteeseen.

* Teemoja, joita tarinan avulla voidaan käsitellä: Suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus, kiusaamisen seuraukset ja rohkeus puuttua kiusaamiseen.

*

Suuri nälänpoistojuhla

* Eräänä päivänä Lilli-pupu loikkii hädissään ystävänsä Pertti-pahkasian luokse ja kertoo järkyttävän uutisen: Sammakoiden lampi on kuivunut ja he ovat tämän vuoksi äärimmäisen nälissään. Tästä käynnistyy koko metsän yhteinen operaatio, jolla sammakoita autetaan nälänhädässä.

* Tarina on "Vuosituhannen sadut" -kirjasta, joka käsittelee YK:n vuosituhattavoitteita. "Suuri nälänpoistojuhla" käsittelee ensimmäistä tavoitetta: Poistaa äärimmäinen nälkä ja köyhyys. Tämän lisäksi teemoiksi nousevat toisten auttaminen ja yhdessä toimimisen merkitys.

* Teemoja, joita tarinan avulla voidaan käsitellä: Suvaitsevaisuus, Vuosituhattavoitteet, yhteistoiminta ja toisista välittäminen

* Ystäväni Valas Koskettava ja ajatuksia herättävä tarina Valaan ja lapsen ystävydestä. Tarinan päähenkilö muuttaa perheensä kanssa kaupungista maaseudulle meren äärelle ja joutuu jättämään ystävänsä kaupunkiin. Poika tuntee olonsa yksinäiseksi, kunnes eräänä iltana hän näkee Valaan pyrstön

heilahtavan lahdessa. Poika ystäväystyy Valaan kanssa, mutta eräänä päivänä ei tulekaan. Tilanteen taustalla vaikuttaa erilaisuuteen liittyvien ennakkoluulojen vyyhti.

* Tarinan kautta pohditaan ryhmän mielipiteiden vaikutusta yksilöön sekä ennakkoluuloista johtuvia pelkoja ja kiusaamisen vaikutuksia ja taustalla olevia syitä. Tarinan lopuksi osallistujat etsivät vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteeseen.

* Teemoja, joita tarinan avulla voidaan käsitellä: ystävyys, yhteistoiminta, erilaisuuden hyväksyminen, kiusaaminen, aktiivinen kansalaisuus

* Ilot, pelot ja unelmat Irina, Ilmo ja Eliisa ovat hyviä ystäviä. He ovat kaikki samalla luokalla. Irina ja Ilmo ovat parhaita kavereita ja tunteneet toisensa aivan pienestä pitäen. Eliisan paras kaveri on muuttanut pois, eikä hänellä enää ole läheistä ystävää, kun koulut alkavat syksyllä. Ilmo tulee vesirokkoon juuri ennen koulun alkua ja Irina aloittaa koulunsa ilman parasta kaveriaan. Irina ja Eliisa löytävät toisensa. Miten käy, kun Ilmo tulee sairastumisen jälkeen kouluun?

* Yllä oleva pätkä on yksi osa "Ilot, pelot ja unelmat"-draamaprosessia. Draamaprosessissa käydään osallistujien kanssa läpi pienten ja isojenkin arkisten asioiden tärkeyttä. Osallistujat miettivät oman elämänsä tärkeitä asioita sekä toisesta ihmisestä välittämisen arvoa.

* Teemoja, joita tarinan avulla voidaan käsitellä: Yhteistoiminta, terveen itsetunnon vahvistaminen, negatiivisten tunteiden käsittely ja ystävyuden merkitys

* koko ryhmä tai koulu voi auttaa jollain tavoin muita; sairaala/vanhainkotivierailut, pienempien auttaminen omassa päiväkodissa/koulussa, Punainen risti jne.

* tehdään projekteja joiden temaattisessa ytimessä on solidaarisuus, empaattisuus ja toisen auttaminen

* ryhmähenkeä vahvistavia harjoituksia

o luottamusharjoitukset

* kaverin kuljettamisharjoitus, missä toinen sokkona

* yksi kerrallaan kaatuu taaksepäin ja muut ryhmäläiset ottavat kiinni

* kuljetaan jonossa; etummainen on ainoa 'näkevä' joka johdattaa muita esteikön läpi

* parista toinen ohjaa sanallisesti sokkona kävelevää esteikön läpi

o yhteistoiminnalliset ongelmanratkaisuharjoitukset

* 4 – 8 hengen ryhmässä. Etsitään alueelle sijoitettu kypärä sokkona ja puhumatta. Löytäjä laittaa kypärän päähänsä ja jää seisomaan paikalleen. Kun muut löytävät kypäräpäisen, he jäävät seisomaan tämän perään. Seuraava vaihe: tehdään sokkoina neliö köydestä kypäräpäisen ympärille, niin että tämä jää neliön keskusta. Jos liian vaikea, voidaan helpottaa niin, että annetaan lupa puhua.

(Amnestyn Mun rajat –matskuja) Seksuaalioikeuksia on mielekästä tarkastella esimerkkien ja assosiaatioiden kautta. Mitä seuraavista oikeuksista tulee mieleen? (tämä voisi toimia myös lasten- tai/ja ihmisoikeuksien suhteen)

Materiaali:

Oikeudet kirjoitettuna A4 -paperille.

* Mulla on oikeus mun rajoihin.

- * Mulla on oikeus päättää, kuka muhun saa koskea ja miten.
- * Mulla on oikeus mun omaan kehoon.
- * Mulla on oikeus tuntea mun tunteita.
- * Mun ei tarte tuntea samalla tavalla tai olla samaa mieltä kuin mun kaveri.
- * Mun ei tarvii kuunnella homottelua ja huorittelua koulussa eikä missään muualla.
- * Mä saan pukeutua niin kuin musta hyvältä tuntuu ja saan näyttää omalta itseltäni.

Tehtävä:

Opettaja sanoo oikeuden (ja näyttää sen paperilla). Opettaja heittää pallon oppilaalle, jonka tehtävänä on sanoa sana tai ajatus, joka oikeudesta tulee mieleen. Opettaja sanoo seuraavan oikeuden, visuaalista sen ja oppilas heittää pallon valitsemalleen henkilölle, jonka tehtävänä on sanoa uudesta oikeudesta siitä mieleen tuleva sana tai ajatus. Ketju jatkuu, kunnes jokainen on saanut sanoa jotakin.

Yhteisöllisen toimintakulttuurin

portaat

1. YKSISUUNTAINEN PROSESSI

Tässä on kyse näennäisdemokratiasta, jolloin oppilailta tiedustellaan toiveita ja mielipiteitä, mutta aikuiset ratkaisevat

yksipuolisesti, mitä tullaan tekemään.

2. AIKUISET JA OPPILAAT VUOROPUHELUSSA, JOTA AIKUISET OHJAAVAT

Oppilaiden kanssa keskustellaan asioista, ideoidaan ja muotoillaan tavoitteita, mutta aikuiset ratkaisevat,

mitä tehdään. Aikuisten asettamia reunaehtoja ei kyseenalaisteta.

3. LUOVA YHTEISTYÖPROSESSI

Asiat etenevät aikuisten ja oppilaiden välisessä luovassa, uusia asioita kehkeyttävässä prosessissa.

Reunaehtojen merkitystä pohditaan avoimesti ja ratkaisukeskeisesti. Aikuiset arvostavat oppilaiden tuoreita näkemyksiä ja hakevat aktiivisesti tapoja ottaa ne huomioon.

4. KOHTI ITSENÄISTÄ PÄÄTÖKSENTEKOA

Aikuiset tukevat oppilaiden itsenäistä toimintakykyä ryhmänä ja mahdollistavat vastuunottoa yhteisistä asioista. Aikuiset tulevat apuun kriittisissä tilanteissa ja tekevät yhdessä oppilaiden kanssa asioita, joita oppilaat eivät vielä hallitse.

5. AUTONOMIA

Oppilaiden ryhmä toimii yhteisössä itsenäisesti sovituisissa rajoissa.

Lähiaikuinen on toiminnan mahdollistaja, resurssien tarjoaja ja linkki

laajempiin yhteiskunnallisiin järjestelmiin.

LIITE 28

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_hanke/Osallistuva_Oppilas_liitteet/OPM_koulun_kehittamisen_kansio_2606.pdf